

Sadri Maksudi'nin ‘Mülkiyet Hakkı, Mahiyeti, Tarihi’ Konferansı*

Behçet Kemal Çağlar

Hukuk İlmini Yayma Kurumu'nun sekizinci konferansını Profesör Sadri Maksudi Arsal, dün Halkevi'nin büyük salonunda, seçkin ve aydın bir kalabalık önünde verdi.

Mevzu, devrin en çok üzerinde durulan, etrafında en çok neşriyat yapılan ve fikir yürütülen biz meselesi idi: Profesör, eşine az rasgeline bir açıklık ve kavrayışla, mülkiyet hakkını, mahiyetini, tarihini ve sosyolojik rolünü anlattı. Bir saatten fazla süren bu konferans, bütün dinleyiciler tarafından sanki bir nefeste söylenen bir vecize, bir büyük hakikat gibi hiç eksilmeyen bilâkis gittikçe artan ve canlanan bir ilgi ile dinlendi.

Mülkiyetin ilk tarif ve tatbik şekillerinden başlayarak, mülkiyetin muhtelif nevelerini birer birer müsbet ve menfî tesirleri ve tezahürleriyle belirterek mülkiyet hakkının şümülü ve tesiri bakımından medeniyetlerin geçirdikleri safhaları çizdi. Kendi görüş ve düşüncelerini hiçbir zaman indî bir mahiyette ileri sürmeyen, tam Garblı bir tefekkürün bitaraf ve ince tetkiki ile meşhurları söyletmesini ve dünya fikri olan esaslı düşünceyi tebarüz ettirmesini başaran bu konferans her itibarla örnek bir ilmî konuşma idi.

Değerli profesör, mülkiyetin gelişmesine ve nevilleşmesine aid tarihçeyi en vazıh ve salâhiyetli misallerle izah etti; mülkiyet hakkının uzun safhalardan ve bir takım yarım neticeli merhalelerden geçen fikir mahsullerinin bir mütekâmil ve medenî neticesi olduğunu meydana çıkardı. Aile mülkiyetinin, devir ve ferağ gibi hakların kabulü ile şahsî mülkiyetin insandaki ihtirasları kamçılıyarak bütün bir kitleyi sıkı ve hummalı bir faaliyete sevkettiğini, şahsî mülkiyetin tahakkuk etmeye başladığı her memleketin birden hızlı bir gelişme ile en yüksek seviyelerine erişip, en büyük kabiliyetleri içinden sivreltmış yaratmış olduğunu inandırıcı ve açık delillerle ortaya koydu. Her fikrini bir büyük felsefe ve hukuk otoritesinin ağzından, onun nazariyesi ve prensipi ile, ifade etmek noktasına sonuna kadar sadık kaldı. Aynı zamanda cemiyete sükûn ve istikrar vermesi dolayısı ile devletlerin en çok güvenip korumaları lâzım olan hususî mülkiyetler (aile ve şahıs mülkiyeti bir arada) prensiplerinin ve tatbikatının dün olduğu gibi bugün de dünya ilim ve icra ekseriyeti tarafından benimsenmiş olduğunu da ilâve etti.

Her hâdisenin muhakkak bir de menfî cephesi ve neticesi olduğunu işaret eden hatib, şahsî mülkiyetin de, muhtelif âmillerle -dahilî ceb[e]rûtlardan haricî müstevililere kadar muhtelif sebeplerle- menfî neticeler verdiğini ve başlıca menfî tezahürün de servetin temerküzü (concentration des richesses) olduğunu anlattı. Paranın icadından sonra sehhar olan bu maddenin sahiblerinde uyandırdığı ihtiraslardan en belirmişinin mülk sahibi olmak olduğunu ve bu yüzden dünyanın yeni şartlar içinde, beynelmilel ticaret âleminde gayet kolay ve bol kazanan adamların yavaş yavaş tesahüb ettikleri araziye ve saireyi artırdıklarını ve bu suretle mülkiyet haklarında büyük bir muvazenesizlik baş gösterdiğini belirtti. Avrupa'nın bu devreye girmiş olduğunu, ekser Avrupa memleketlerinin ilk dinleyiş veya görüşte yanlış olduğu zehabına varılacak kadar garib âkibetlere uğradığını, İngiltere'den ve Fransa'dan aldığı misallerle ve rakamların belagati ile tebarüz ettirdi. (İskoçya'da arazinin yarısının sadece 12 kişi arasında bölüşülmüş olduğu misali bunların kuvvetlilerinden biridir). Bütün

* *B[ehçet] K[emal] Çağlar, ‘Fikir Hayatı: Mülkiyet Hakkı, Mahiyeti, Tarihi - Profesör Sadri Maksudî Arsal'ın Halkevi'ndeki Değerli Konferansı’, *Ulus*, nr. 5558, 17 Ocak 1937, s. 2.

dinleyiciler, bu rakamları ibretle ve istifade ile dinlediler. Yanımda inanmakta tereddüd eder gibi duran bir iki kişiye fısıldadım: 9 milyon oturanı olan Londra'da ev sahibi olanların sayısı binler hanesini geçmiyor.

Tarihteki en büyük medeniyetlerin mutlak surette şahsî ve hususî hukukun tekâmülü ve tatbikatı sayesinde zuhur ettiğini ta Sümerler ve Babillilerden Roma ve Yunanlılara, Uygurlara kadar bize vasıl olabilmiş vesikalarını zikrederek ispat eden değerli profesör, şahsî mülkiyetin bir takım arızî fakat ekseriya "gayrikabili içtinap" şartlar ve safhalarla servet temerküzüne doğru gittiğini; Avrupa medeniyeti ve müesseselerini tehdid eden bu tehlikenin bertaraf edilebilmesi için bütün fikir ve devlet adamlarının çareler aramakta ve ileri sürmekte olduklarını göz önüne koydu.

Bu tedbirlerden bir kısmı mahsusunun "sosyalizm" firmasına dahil bulunduğunu, mülkiyet hakkını büsbütün bertaraf etmeye taraftar ve hattâ âmil olduğunu anlattıktan sonra, bunun dünyada ekalliyette bir fikir olduğunu ve ferdlerine mülkiyet hakkı verilmeyen camialarda şahsiyetlerin birer parçası kaybolur gibi olduğunu, sürüleşme hali başladığını, bu tabirlerle değil, fakat bundan vazıh ve katî anlattı. En iyi çarelerin müstahsil köylüyü toprak sahibi yapmak ve bütün milletin bir fedakârlığı veya emeği pahasına kolay servet getirecek ve çabuk para biriktirebilecek işleri devlet işi yapmak, devlet eli ile yürütmek gibi esaslar olduğunu, bu tedbirlerin en makul, en verimli ve en çok kabul edilip tatbik edilen isabetli çareler olduğunu belirtti.

Büyük Şef'in, Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin zaman zaman hitabeler ve kanunlar halinde ileri sürdüğü ve tatbikine geçtiği ana fikirlerin bütün dünya mikyasında bu kadar isabetli, bu kadar katî esaslardan mülhem olduğunu anlamakla bütün dinleyiciler bir daha Türklükleri ve inkılâbcılıkları ile öğünmek fırsatını buldular.